

Alle thesse ofwande: Puncter / wele Wis at orng-
geltaen hållas Skole / och altså här medh alshwarligen bu-
de och besalle alle them / som för Wår Skuld wele och Skole
göra och låta / at the them ställe sigh til råttelse / icke gö-
randes Allmogem / eller någon annans som wederbör / här
behå något hinder / meyn eller försång i någon motto / så
långt thet är them at vnderstå Wår Konungzliga hånnd/
kraft och högsta onade. . Til yttermehra wisse / hafwe
Wu thetta medh egen Hand vnderkrifwit / och witterli-
gen låtit stå Wår Secret här nedan före. Datum
Stockholm den 1. Octobris År 1649.

CHRISTINA.

Kongl. M:5

18. 128.
17

Krogare och Gåstgiffware
Ordningh.

Stockholm /

Tryckt aff Henrich Keyser / Åhr 1649.

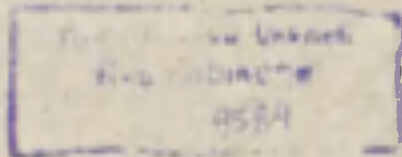
Sij Christina

medh Gud; Nådhe /
Sveriges / Gdhes och
Wedes vthlorade Drotte-
ningh och Arffursinna /

Storfursinna til Finland / Herriginna vthi Estland och
Larelen / Fröken öfwer Ingermanland / etc. Gdres vtil-
terligit / at såsom på sidste wåthåldne Riksdagh / är aff
alle Rikhsens Ständer enhälligen slutt och sdraffles
dat / at alle frie Gåstningar och Skuffärder (vndan-
tagandes när Krigsfolket til eller ifrå Feldt Fänike och
Regementtaals rågar) skola effter thenne dagh al-
deles affstafade warda / och icke deste mindre både Wä-
re och Cronones Resor / samt elliest den resande Man-
nen / medh sordenstap och annan nödhörffte stålighen
sdrices och sdrhielpas : In hastre Wi medh Wart El-
stellige RikhsRåd; råde / sdr gode och högnådige besun-
nit / at sdrordna / så sdr Frimmande / som elliest L & sielso
we och Wäre Vnderfåtere / som i Riket aff och an vthi
sine Arender sdrresa måste / wise Gåstgistrare och Taso-
werner / på alle Sträckwågar / ther the ännu mter satte
äre / eller och icke befinnas wararått funderade och full-
komligen bestälte / och them samptligen wise Reglor /

A ij

Friv

Frihetet och Ordningar föreskrifwa. Och hafve för
then skuld efftersökande Krogare eller Gästgifware ord-
ning lämn affatta och vthgå / them allom til rättelse som
wed erör.

Til thet Första / skal allom them / som thet
til lust / råd och förmodgenheet hafwa / fritt stå och eff-
terlättt vara / at i prätta widh alle allmenne Wägar / på
hwarie två Milndr / så på Crono och Skatte som Krål-
se-ågor / wisse Gästgifware Hwos och Tawerner / thet thet
wägfarande för Penningar och skäligh Betalning tillän-
da kan: Och theta salunda till försäendes / at så sampt
Jordäganden wil sielff prätta och hålla gode och laglige
Krogar eller Gästgifware gårdar / skal han vara thet wi
närmast och mitta thet Frihetet / som Wi berörde Kro-
gar medh benådat hafve. Men i fall en eller annan thet
försurmade och wedersalade och thet besumnes / at thet
Orten in twäl nödrändige medh en eller flere Gästgifwa-
re måste besättas: Så skal han / auten sielff förma andre
thet til och aff them en skäligh probit och wedertälte
thet förre taga eller och åth minstone tillåta / at andre thet
måge obehindrade och vthannagons inrång göra.

Til thet Andra: På thet alle Saker mågh
medh Ordning och Skälansälte warda / så wile Wi för-
ordna någre wisse / bestedelige och förståndige Män / som
skampre Landzhöffdingarne / Fougdarne och Lagblafarne
Tote dower hete Wäre Kyle / hafwa in seende på alle Taw-
tewerner och them tilhålla at themne Wäre ordinarie wisse
wer handhaffd och effterkommen.

Til

130.
Til thet Tredie / Skal Gästgifwaren wa-
ra förpligat / at låta vpsätta nödröftrige Hwosrum /
både til Gästernas herbärgerande / som och til thetas sa-
kers förwarande / sampt gode Stallrum åth minstone til
tingu fyra Håstar. Såsom och försörja sigh effter han-
den medh godhe Sängelåder och hwadh Hwosgeråd /
som til thet wägfarande behoff vthi Köket kan aff nö-
den vara. Item Håstar Kedsadlar / Wagnar / Kårror /
Slådar / sampt Höd / Halm och Hassra / för them / som
medh thetas egne Håstar resandes warder.

Til thet Fierde / Effter som framdeles
alle man / så wile höge ständz Personer / som eliest andre / ge-
nö Gästgifwerierne måste thetas Resor foresätta / thet
förre mosse på hwar Orth / aningen mehre än som in
Tawernerne förordnas / eller oc Krogaren wara skuldig om
han sigh eliest vnderstår allena Gästgifweriet at vnderhål-
la / at til thet minsta hafwa tre slagz Wänningar i Kroghen /
och them alle medh behörige Nödröftrige försörja; Så
at en Wänning warder Adelige ständz Personer på nödfall
förbehållen / thet andre för annat hederligt Folk / och
thet tredie för gemeent SålTap.

Til thet Fempte / På thet nu icke skal falla
Krogaren för swäre och odrägeligt sådane Bynningar i
hast aff egne medel at vpsätta låta / thet förre såsom nu
thetta är utwäre / som lånder allan Almoge i gemeen til
innsa och wälsård: Altså och på thet Krogarne måge
så mycket tidigare blifwa medh nödröftrige rum vps-
bygde: Ty erachte Wi skälige / och nådeligen begäre och
biudel

A III

biudel

blude/ at allan Allmoge/ så Frälset/ som Skatte och Cro-
ne i Håradet och the Sochnar/ ther Krogarne byggias
och inrättas måste/ framförer i henne tilsiundande Wint-
ter/ til Krogsställen en Timberstäck/ två eller tre/ mera eller
mindre/ efftersom hwars och ens råd och lägenheet kan
wara til/ och sedan i tillkommande Wår hielper til Hwisen
at optimbra och vnder Taak sättia/ låtandes sedan alt öf-
rigit/ hwadh som til Hwisens tarfwer och nödteorffter/ som
är i sonnerhet Skärstenar/ Fönsier/ Sångiar/ Bord och
Bänckiar/ ankommå på Krogarens emsorg och be-
nödh. Och wele Wi/ at Wåre Landhöfdingar nu
strare på behörlige rum och ställen/ skole handla här om
medh Allmogen och honom til bemålte Emäders fram-
förande förmå och willig göra/ såndandes Körtlen Bon-
derne emellan/ efftersom the finnas förmodgne och til Her-
mans wåller: Låtandes sigh ther idampre wara besal-
lat/ at framdeles drifwa ther på/ thet Krogarehwisen må-
ge medh första Wåredagh blifwa optimbrade och til sin
fullkomlighett bracht.

Til thet siette På thet then resande Wan-
anten han wil resa medh Gåsigsware Håstar och Forder-
Raper eller och medh sine egne Håstar/ wål må blifwa be-
fordrad och i sin resa forhulpin, To skole Wåre och Cro-
nones Mån som i then andre Tunct en ärenembe de wara
förplichtade at ransaka och besee alle stæte och
gar som anten liggia emellan Stadertue eller Sochnarne
och Tingställen/ om the anten kunde förbitras/ eller på
sombtige Dether behöfrå förändras/ och göras/ Inna-
re eller

131.
re eller rättare/ och ther dee sådant beståne/ så tilhålla All-
mogen sådant effter Lagh at ställa i wårket/ och skal in-
gen wara thesöre befriat och vndantagen; vthan effter
Dre och Ortugh förmas och tilhållas/ Wågeparten at
antaga och wål rödia låta.

Til thet Siutende/ När Wågarna således
äre rödde och lagade/ skole the och mätas medh Endren/
så at alle misler blifwa lika långa: Och skal sexusend samp-
nar göra en Mål/ och widh hwar Mål uppsättas wiße
Stenar och Rännemärken/ den resande Man til rättelse.

Til thet Ottonde/ Förrestreffne Wåre Mån
och Tienare/ skole och dijudicera och skatta/ om en Krogh
eller Tastwerne kan göra tilfyllse/ eller/ om ther görs flere
behoff på the ställe/ och hwad ort ther til kan wara begär-
mas/ så the och skole ther hån hafwa sitt affsende/ om
ther anten strare eller medh tyden/ kan läggias en Stadh
eller Klack/ och then medh wiße Privilegier omfattas/ em
man äth wilstone kan insdra och plantera låta Hoffslas-
gare/ Wagnmalare/ Sadelmalare/ Enidkare/ Dragas-
re/ Hökrare/ Balare/ Brynggiare och sådane Handwär-
kare flere/ som til the resandes forhjelpande kunne nödi-
ge befinnas. Fördensuld skal och strare Plaken medh
Gator/ Förg/ Lastadier och andre nödige lågligheter aff-
stäckas/ så at alle/ som ther byggies/ må effter en wiß Ord-
ning och delseing stee och förättas/ och i w hwar gata äth
mmissionen göras tingu alnar bredh/ sampte alle the ställen/
som widh Watten liggla/ wara til samme bredh obygde
och ledighe.

Til thet Nijonde / Skal Gästgifwaren
ståd; wara wedderreda; at emottagha och herbergera alle
Wägsfarande / som til honom lända och för god oc stäligh
Betalmnalåta them bekomma Håstar / Wagnar / Våtar /
Sadlar / Slådar oc all annan nödig fordenstap / same nöd /
torffugh förrearing til Söl och Maat / så och haftra / Höd
och Ströd til thetas Håstar / om the sådane begära och
behöfwa kunne. Och skände i thet fallet Gåsten fritt an-
tingen han wil medh Gästgifwarens utredning sig nödja
låta eller anamma aff honom Kött / Bröddh / Fisk och an-
nat stukt / och thet sielff låta bereda. Och der then wäg-
farande sielff äth sig wil således maatredda; Så betale
Krdgaren färste saltgrönt och rödte Kött; Item Fugel /
Willbrådth / färst och salt fisk / Smör / Ägg / Mjöl / Örn /
Ett / Mordetter / Kostwor och flere sådane ^{vial} parthe-
ler / effter som the veth näste Köpstadth gälle och kunne
sältas före. Men låter Gåsten sigh nödja medh en sådan
Måltidh som Gästgifwaren och hans folk sielfwe kun-
ne och äre waane at bereda; betale så Måltenden för Per-
sonen fem Öre Edlswermunt / för thet Slet och annan
Droct: Wil han och bätter blifwa tracterat; så betale
som i näste Köpstadth eller som tractamentet hafwer varit
godt och kräseligt til.

Til thet tjonde / Komma så många Gäs-
ter tillnka at han en ensammet hinnet eller förmlär them
at herbergera eller försörja medh Håstar / Wagnar eller
annan fordenstap; så skole hans näste omliggande gran-
nar wara skyllige; som Sweriges Lagh förmlä; at taga
på

132.
på sådant Nödsfall som bliga til sigh / och them / effter then-
ne Gästgifware Ordning / medh Håstar och andre Nöd-
torffter försörja och förhjelpa / och ingen fördrusie sig ther
ifrån at vndraga / widh lagligt straff tilgdrandes: doch
skal / på sådant fall / Allmogen så betalas för thet han här
skuter / som Gästgifwaren sielff: Efftersom och bem:
Gästgifware intet skal hafwa någon macht / at förwågra
them wägsfarandom sine egne Håstar / Wagnar och an-
nan fordenstap / chwadh inth thet wara kan / så länge
naghot sådant hoos honom olegdt är / och då hemma
finnes.

Til thet Elloffte / Ther och händer / at an-
ten Wij sielfwe / eller någre förnehmte Sändebudh och
store söhnen behöfwa at resa genom Landet / och Tawer-
nerne sampt thet omliggande Allmoge / veth Hastigheet
teke förmatte medh alle nödige Saker wara försedde: Så
wete Wij etthera sielfwe wara omständte om färstille me-
del / at hjelpa Os och them forth / eller och fiorton daghar
för vth / låta hoos bem: Tawerner och angränkande
Allmoge ther om tillsäna / på thet the måge hafwa behör-
ligt råderne sig på alle nödtorffter at göra beredde: Så
Wij och så wete låta then förordning göra / at för an
Gästernetaga Affstedh vthur Herberget / alt effter Lagh
och Ordningen warder betalt och klartgiordt. Hwilket om
thet enstec / skole Gästgifwarne hafwa macht / at qwar-
hålla och arrestera sammet aff ens medh hafwande Tross / at
thet swarar dubbelt emoot thet som förtört är / til thes be-
talningen warder full omligen erlagd.

B

Til

Til thet tolfte / Den hwadh Krigzsol-
let och thes resor anlangar / så skole the / icke mindre än som
alle andre / sigh aldeles råtta / effter ihenne Ordning / och
then försäkring Wij Almogen i part, om Gåst och skutz-
ningz Frisheet / gifwit hafwa: Allenast skal them thetta
wara effter Ryksdagz Beslutet förbehållit / at så offra the
Fånike / och Regementetaals / anten toga vthi Fiendes
land / eller och då dan heimkomma / så skole the på sådane
händelser / så frij Fordenskap och Skutzhåstar / efftersom
thetta vthförlikare vthi bemålte Wår försäkring och be-
målte Ryksdagz Beslutet är at see och förmårelia.

Til thet trettonde / Gåsom nu alle / som
til Gåstgifwaren eller widh ofswanstræffe händelser / til
Bonden anlånda / och hoos honom Herbårge taga wele /
skole wara skyldige / at riktigt betala för sigh / thetas och
theras medhafwande Dienares förtåring sampt Fodhet
och måhl för thetas Håstar och annan Fordenskap. Alls
skalingen / choo then håst wara må hög eller lågh fram-
mande eller Inländst / fördrussa sigh Krdgaren något af
tvinga / wårdare än thenne förordning expresse tillåter.
Och hafwe hwarken Wåge / eller Tawerne Inspektor /
eller Landzhöffdinge / Fougde / Arendator eller någon annan
Besallningz man macht / at anten lägga sigh sielfwer /
mindre mindre Krigzsold / eller andre til Bonden / eller
Gåstgifwaren / en heller någon Gåst honom påträngia /
eller wårdare inågon mätte commendera. än som Lågh så-
ger och nu här i förmålte år: V:han så frampt the befin-
nas något sådant bedrifwa / och dsiwer thenne Ordning
ick

133.
icke behörligen handhålla / så skole the straffas / som Cro-
nonnes orrogne Mån / sättas ifrån sine Dienster / och de och
allan stada them som se ederrödre wedergålla och betala.

Til thet Fiortonde / Ingen resande Wan
skal fördrussa sigh / at rida Krdgarens och Gåstgifwa-
rens Håst / eller hafwa hans Wagn / Båth / Elåda eller
annan Fordenskap längre än til näste Krogh eller Gåst-
gifware / vthan Egandens gode willie och samtycke. Rids-
der eller saar han lengre / så sware ther till / som til annat
Kåhn: Doch så at honom icke nekas sådan Fordenskap
til näste Gåstgifwaren / för skål och rätt. Taghet någon
Håst / Båth / Wagn eller slåda emot hans willia / och blif-
wer bahr åtagen / han skal förbrå till näste Landzhöffdinge
/ eller närmaste Håbte / och ther tages i borgan / om han
är boofast; Men är han löser drång / sättles i förwaring
widh Waten och Brödh til näste Ting / Och så frampt han
ther til Lagligen bunden wårder / skal han så icke allenast
leswerera Gåstgifwaren eller Eganden sin Håst / Wagn /
Båth och Elåda ofskadd igen / vthan och ther ofswan på-
böta effter Lagh.

Til thet Femptonde / På thet the wåg-
sarande måge weta en wisi taxa, hwadh the för Mullen
gifwa skole / och Krdgaren eller Gåstgifwaren hwad han
medh skål fordra skal / hafwe Wij thet så förordnat / at den
wågsarande man skal vthan någon åhskilnadh aff åhrs-
tidene / anten thet är Somar eller Winter / höst eller wår /
gifwa för myllé / för en Redhåst / eller en Elåda och Håst /

En Tre Sölsvermynne/ och för en Wagn eller Elådha
medh två Hästar/ dubbelt så mycket.

Til thet sextonde/ Alderstund vnder tij-
den hända kan/ at then wägsfarande utet wil låna sigh
fyllest Hästar och Fordenskap til Troß och Bagacie/ utan
til erwenthrs beladar Gästgistorarens eller Egandens Söf
mehr än skälige kan wara: Thersöre hafwe Wij så för-
ordnat/ at ingen skal på en Häst mehra födra/ then resande
Personen vudant: zandes som thet å rider/ än som Hä-
sten makelige måchtar draga eller på sig hafwa: Hafwer
han mera at födra/ så leije flere Hästar. Och skal it
Ekeppunds tyngd räknas för it fullt Last/ effter en Häst
thi Glåda och Kärra/ hwar dsiwer then wägsfarande in-
thet skal hafwa någon macht/ at Gästgistorarens Söf be-
lasta/ vthan särdeles betalning och hans godhe wille och
samenckio.

Til thet sutttonde/ Effter offta händer / at
then wägsfarande illa traäret och handterat Gästgistora-
rens Hästar och andre Fordenskapet/ och åter at vnder tij-
den bemålte Gästgistoraren anten aff Wanstödhet/ eller at
bespara Penningar/ utet hafwer sådane Hästar och For-
denskapet som billige wara berdes. Hwar före sådant/
som ee andre sehl/ vthi Maat Druck Sång Logementet
och flere nödcorffter / at bota och tilbörliq. m affredia/ skal
meer bemelte War Wäge. och Tasterne Inspektor/ tillika
medh Landzhöfdingen / Fougden och Laghlåfaren/ til
thet ringeste syra gångor om året/ alle Tasterner vthi
hwar Landzkap besichtiga thetas Hws och andre La-
g enhet granneligen igenom see/ och så tillhålla them / at

134.
alch afwa vthi god beredskap/ som och/ at alle thetas saker
äre doglige och Laggille. Och thet tånågon Klagemähl
pånågon thet sndan komme/ stole the den/ effter Lagh
och thetne Ordinantzien/ widh Tinget affdöma och slåta.

Til thet Adertonde/ I symmerheet skal
Krodgarens skyldigheet wara/ at hafwa altidh godhe och
duglige Hästar/ Sadlar/ Elådar/ Wagnar/ Kärror/bä-
tar och annan Fordenskap/ så många aff hwar slag/ som
han befinner tarswen nödigt fordra/ til the wägsfarandes
forthielpande: Säsom och försörja sigh medh sådane pro-
viantz/ Parteler och Drucker/ sampt Sånglar och andre
Hwsgeråd; saker som then wägsfarande kan wara tiert
medh; Sigh wachtandes thersöre/ at icke öfwer seel och
brist aff något sådant/ må komma besvär och Klagomål:
Vthan altidh sal laga/ at then wägsfarande kan på en och
annan tidh om året/ vthan någon vpphåldning och
Tid; sörsunnelse blifwa på sin Resa tilbörliq. befordrat.

Til thet Nittonde/ I fall / at Gästgis-
taren weel sig hafwa någon vthgammal bräckelig båt/
eller odugdig Söf/ och then listwål leyer äth then Wäg-
farande/ och thet aff kommer skada til Godz eller Person:
Så skal Saken lagligen tingsöras: Och thet så skälighen
betwifas kan/ at Gästgistoraren allena är thet til wällans-
de/ så plichte han thersöre effter Lagh och laga Stadga.

Til thet tjugunde/ Händer sigh/ at nå-
gon resande Man/ Höggh eller Lagh/ anten sielff är bullers-
sam/ orolig eller eliesi odugdig/ eller och hafwer vthi sin
tienst och sölic bullerjame/ oroligt och odugdige folk och

Sällskap: Och thet besunnes/ at Herren eller Hwshonden
den thet aff hade Wetenskap/ och Misserminnen icke wille
behdriligen straffa låta/ så skal thet wara plichtigh/ at sielff
stå thet til råttia före/ och thet han sielff brotigh är/ plich-
ta för sitt eget/ men för sitt Föld och Sällskap/ böta lika
som hade han thet sielff brutit.

Til thet förste och tiugunde / I fall at
Wästgistoraren eller hans Husiro/ Barn och Tiensteföld
finnes odnadtige/ och ethera medh srent/ tinnat/ eller an-
nan ondsko betrådes/ så böte thet före sammaledes effter
Lagh.

Til thet andre och tiugunde/ Om Fohr-
man/ Skuttpålle eller Puga/ anem dricker sigh drucken
eller ellicst icke gör sin tienst som thet sigh böte/ och thet
kommer skada och försuelse aff: Så wedergålle han al-
lan skada effter Måtesmanna ordom/ och straffas thet
ofwarpå medh arbitral straff. Gitter han icke Botom/ så
böte för honom Wästgistoraren/ an han tryste brott hans/
och thet icke i indhrögde och botade. Kommer thet aff
skada til Lyss eller Godz/ sware bemåtte Wästgistorare thet
til/ så frampt han kunde sitt Földes Fehl weta och före-
komma.

Til thet tredje och tiugunde / Besunnes
och någon wägsfarande/ anten aff Rättia/ Haat emoot
Wästgistoraren/ eller annan odnadt/ illa handtera/ anten
Häsi/ Hion eller Fordenstap/ så at thet thet aff luter sk-
da/ eller får något lythe/ han wedergålle Wästgistoraren al-
lan skada och sammaledes böte thet hoo arbitralicet. Och
sware

sware Herren eller Hwshonden för sitt Föld/ om han thet
til finnes brotigh. 135

Til thet fierde och tiugunde/ Wil All-
mogen i Soken eller Håradet föra Wästgistoraren något
til Salu (och Plaken intet är medh Stadz eller Fläckes
Friheet försedd) som han til the fremmandes Förtåring
och Fordenstap behöfwa kan/ sådant all skal wara för thet
lille Tullen och Accisen/ som i Städerna tages/ aldeles
fritt/ doch skal här medh olaga Landzsköp och annan Kö-
penstap intet wara tillåtit/ wijdare/ dan målde är.

Til thet fempte och tiugunde / Ingen
wari förloswat å Landri/ på två Mhl wår Wästgistoraren
at sälia Söl/ Wijn eller Brännerwijn/ vch an stände thet
Wästgistoraren allena til/ vch an the måhl/ som i thet 10/ 11
och 12 puncte äre bestrefne.

Til thet siette och tiugunde/ På thet thet
wägsfarande må så myckit bättre blifwa tienst och påach-
tat/ och Wästgistoraren sielff blifwa behållen: En effterlåte
Wijn honom nådigst åhriligen til thet ringeste fyra Drän-
gjar frije för Vchskriffningen.

Til thet siuende och tiugunde/ Men hwar
så hånde/ at anten fyra Drängjar intet gjorde tilfyllst/
at hålla Wästgistoraren skadelöds: Så skal Wåge/ och
Zastwerne Inpedoren, tillika medh Landzhöfdingen/
Fougden och Lagläsaren thet råttia/ och honom thet as
bewijs och förskriffe til Skimeddelat/ så honom skal effter
tarswen och tydernes bestaffenhet skee ndije oc satisfaction.

Til

Til thet ottonde och tiugunde/ thet skal
och hwarion och enom förbindit wara/ at tubba Västgifs-
warens Rego- eller Dienstejon/ anten hemma eller ärwägh
stadde/ eller them tvinga/ at göra något som sigh icke bör/
eller thetas Hwrbonde tilfädier: Then thet öfwerwin-
nes at göra/ han böte thesfdre dubbelt/ som för icke annat
Hion.

Til thet nionde och tiugunde/ Wij wele och
här med taga och anama så Västgifswarem somhans Hu-
stro Barn Regesolek/ Hwrs och Hem/ rörligit oc ordrligit/
vthi Wår Konungzlige hån/ fridh och förswar för wäld
och ofdråd/ så at choo honom/ eller them någon wäld/
sambligheet tilfogar/ then samme skal thet uraff/ som vthi
Sweriges Lagh om sadane wäldzswärkare och Konungz-
lige förbudz öfwerträdare förmåles/ lida och vndergå.
Här sig alle och hwar oc en i snärhet hafwer at efferrätta.
Til yttermera wisso hafwe Wij thetamedh egen hand vnt-
derkrifwet och Wårt Secret witterligen här nedan för-
säretalatte. Datum Stockholm den 1. Octobris Åhr 1647.

CHRISTINA.

Kongl. May.^{te}

Krogare eller Gästgifsware

Ördning.

Stockholm/

Tryckt hos Henrich Kenser/
Anno 1651.

19. 136.
48

